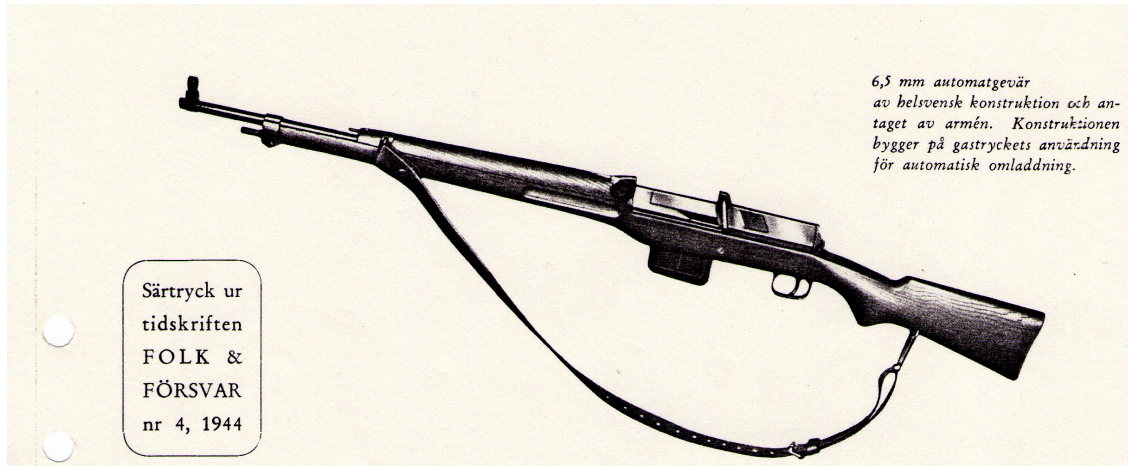

”Sorgebarnet” eller något om problemen med ag m/42

Under innevarande sensommar (aug 2011) fick jag telefonledes en fråga om de initiala problemen med ag m/42. Problemen var stora och objektet fick av vissa epitetet ”sorgebarnet”. Och visst – nog var det ett sorgbarn allt, vilket bäst visas i nedanstående utdrag ur den rapport bergsingenjören Elias Hermelin upprättade. Hermelin var i många år laboratoriechef vid faktoriet.

Väljer vi att titta på **utkastaren** så konstaterar Hermelin följande:

- I materialleveransen hösten 1941 (enlig leverantörens förslag) finns diskrepans mellan material och värmebehandling vilket föranleder omkonstruktion.
- 28/4 1942 material beställes enligt leverantörens förslag. Revidering av värmebehandling för att försöka rädda det från början olämpliga materialet.
- 1/4 1943 brusten utkastare efter knappt 4000 skott, vilket resulterar i förnyad ändring i värmebehandlingen.
- I medlet av april 1943 har den nya värmebehandlingen införts för de 50 st första vapnen. 13400 skott har skjutits utan anmärkning.
- 30/4 1943 22900 skott skjutna.
- Under försommaren 43 konstateras diskrepans i utförandet av värmebehandlingen mellan GF och LME.
- 1/9 1943 – 8 st utkastare brustna. 14000 utkastare levererade – omfattande hårdhetsprovning vidtar samt bestäms att kassationsgräns skall fastställas genom skjutning.
- I början av september 1943 konstateras att LME levererat utkastare med mycket varierande hårdhet. Fagerstas material har konstaterats äga mycket varierande kolhalter, mellan 0,15 – 0,40 %.

- September 1943. Förnyade prov har gett ett gott resultat. Nytt material med C=0,70 % har levererats till LME. Äldre material med C=0,20 % får utnyttjas till delar i arbete.
- 16/11 1943. Första leveransen från LME av utkastare i det nya materialet kom GF tillhanda först den 17/4 1944.

Jag redogjorde muntligt och i stora drag för tillkomsten. Ja, men - hur kunde det bli så här fortsatte frågeställaren. Skälet till problemen var förstås den mycket snäva tidsramen – visserligen hade ett antal typer provats några år tidigare men det huvudsakliga arbetet för att få fram ett halvautomatiskt gevär genomfördes från det första sammanträdet (vad författaren till dessa rader vet) den 25/8 1941 samt fram till 5 december 1941 då utlåtandet avlämnades till Kungl. Arméförvaltningens Tygdepartement.

Så småningom – en bit in på 1950-talet så kunde konstateras att det som en gång betraktats som ett sorgebarn hade blivit ett ganska gott vapen vilket förstås inte precisionsmässigt kunde mäta sig med gevär m/96 eller m/38 men vilket automatvapen på den tiden kunde göra detta.

Claes-Göran Roos